

بررسی و تحلیل نگرش جوانان به ازدواج و فرزندآوری^۱

اعظم کریمی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۱۱/۲۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۱۲/۹

بخش عمده شکل دهنده و ساختاربخش جامعه حتی با وجود تغییرات سریع مدرنیته شامل ازدواج، خانواده و فرزندآوری است که در بیشتر کشورها با جدیت به آن پرداخته می شود و اهتمام به خانواده به ویژه فرزندآوری، جزو راهبردها و برنامه های توسعه آن کشورهاست. این پژوهش با هدف بررسی و تحلیل نگرش جوانان شهری و روستایی به ازدواج و فرزندآوری با استفاده از روش پیمایش در سطح کل کشور انجام شده است. داده های تحقیق از طریق SPSS تحلیل و آزمون کای اسکور گرفته شده است.

یافته های تحقیق نشان داد که مطابق با بیشتر نظرات و تحقیقات موجود، هنوز بیش از ۶۰ درصد جوانان به ضرورت ازدواج باور دارند و داشتن دو فرزند را مطلوب خانواده ها می بینند. همچنین در صورت حل مسائل اقتصادی، بیش از ۶۰ درصد جوانانی که حتی به ازدواج فکر نمی کنند، نیز آمادگی خود را به ازدواج نشان خواهند داد.

طبق یافته ها، عشق، مهمترین دلیل برای ازدواج از نظر جوانان است که در کنار داشتن علایق مشترک به عنوان مهمترین عامل مؤثر در ازدواج موفق بیان شده است. نتایج این تحقیق گویای آن است که از دید جوانان، ازدواج مسئله ای مهم است که باید در سنی مطلوب انجام شود و داشتن فرزند، یکی از عوامل خوشبختی خانواده ایرانی است.

واژگان کلیدی: ازدواج، خانواده، فرزندآوری و نگرش

۱. این مقاله مستخرج از «طرح بررسی نگرش جوانان به ازدواج و تشکیل خانواده» در سال ۱۳۹۷ است که با همکاری مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا) به اجرا درآمده است.

۲. مدیر کل دفتر برنامه ریزی و توسعه اجتماعی جوانان، معاونت امور جوانان، وزارت ورزش و جوانان، تهران، ایران E-mail: Azamkarimi.19@gmail.com

مقدمه

یکی از موضوعات محوری جامعه‌شناسی خانواده، بررسی و مطالعه تغییرات و تفاوت‌های نگرشی به ازدواج و فرزندآوری است. از جمله دلایل اهمیت و ضرورت مطالعه تغییر نگرش‌ها به ازدواج و خانواده را می‌توان در تأثیرات سریع مدرنیته و فناوری‌های جدید دانست.

آلن ژیرار (۱۹۶۴؛ به نقل از ساروخانی، ۱۳۷۵: ۱۱) می‌گوید که در میان همه مراسم و آداب و حوادث اساسی حیات انسانی، ازدواج اهمیت به‌سزایی دارد؛ هم از نظرگاه فرد، هم از دیدگاه زیستی و هم از منظر اجتماعی. هیچ نهادی نیست که همانند ازدواج، جهانی و از نظر غایت، ثابت و پایدار باشد. از این رو، هیچ نهادی همانند آن تحت تأثیر دگرگونی‌های اجتماعی قرار نمی‌گیرد.

از دهه ۱۹۶۰، جوامع صنعتی غربی تغییرات چشمگیری را در تشکیل خانواده، ازدواج و میزان فرزندآوری تجربه کرده‌اند؛ به طوری که اکنون در بیشتر کشورهای اروپایی شاهد پایین بودن نرخ باروری و فرزندآوری هستیم. تغییرات دیگر نظیر افزایش طلاق، همزیستی، فرزندان حاصل از ارتباط غیرزناشویی و بی‌فرزندی داوطلبانه باعث تحریک افراد به تنوع‌ترتیبات و مسیرهای زندگی شده است. این تغییرات جمعیتی با تغییر نگرش‌ها، ارزش‌های سنتی و هنجارهای خانوادگی همراه بوده است (گوبرنسکایا، ۲۰۱۰).

گزارش‌ها نشان می‌دهد که بیشتر جوانان آمریکایی به ازدواج در آینده فکر می‌کنند و معتقدند که یک ازدواج خوب از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است (تورنتون^۱، ۱۹۸۹). در همان زمان، حدود ۴۰ درصد از زنان جوان و ۳۵ درصد از مردان جوان مخالف خوشبختی افراد متأهل هستند و این تعداد از ۱۹۷۶ تا ۱۹۹۷ نسبتاً ثابت بوده است (تورنتون و یانگ-دمارکو^۲، ۲۰۰۱).

از میان تغییرات خانواده در ایران می‌توان به کاهش باروری و کوچک شدن بُعد خانوار، گسترش خانواده هسته‌ای، به تأخیر انداختن ازدواج و فرزندآوری، افزایش طلاق و جدایی، افزایش خانوارهای زن سرپرست، گذار از ازدواج‌های ترتیب یافته به ازدواج‌های مبتنی بر انتخاب‌های فردی، تغییر روابط جنسیتی و بین‌نسلی اشاره کرد (محمدپور و همکاران، ۱۳۸۸: ۷).

در تحلیل میزان ازدواج‌ها و طلاق‌های ثبت شده در پایگاه اطلاعات جمعیت کشور (۸ ماهه ۱۳۹۸ و ۸ ماهه ۱۳۹۹) در سطح کشور شاهد پیشی گرفتن ازدواج بر طلاق در ۸ ماهه ۱۳۹۹ نسبت به دوره مشابه سال گذشته هستیم. تعداد ازدواج‌های ثبت شده در کل کشور در ۸ ماهه ۱۳۹۸، ۳۵۲/۴۲۹ مورد ازدواج بوده که این آمار در ۸ ماهه ۱۳۹۹ به عدد ۳۶۹/۶۴۶ مورد افزایش پیدا کرده و حاکی از افزایش ۴/۹ درصدی آمار ازدواج نسبت به ۸ ماهه سال ۱۳۹۸ است. همچنین آمار تعداد طلاق‌های ثبت شده در کل کشور در طی این دو دوره (۸ ماهه ۱۳۹۸ و ۸ ماهه ۱۳۹۹) از عدد ۱۱۱/۹۲۸ به ۱۱۵/۳۰۹ مورد رسیده که نشان‌دهنده افزایش آمار طلاق به مقدار ۳ درصد نسبت به دوره مشابه سال قبل است (دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان، ۱۳۹۹). این

1. Gubernskaya
2. Thornton
3. Thornton and Young-DeMarco

آمار ضرورت انجام این پژوهش را نشان می‌دهد، زیرا که نگرش‌های جوانان به ازدواج بخش مهمی از تغییرات خانواده در ایران را نمودار می‌سازد.

تغییر در افکار عمومی درباره ازدواج و فرزندآوری، پیامدهای مهمی در سیاست دارد. شواهد فزاینده‌های در مورد ارتباط بین نگرش و رفتار درباره خانواده وجود دارد؛ به طوری که زنانی که نگرش مثبتی به ازدواج دارند، سریعتر ازدواج می‌کنند و کمتر به دنبال روابط خارج از ازدواج می‌روند (ساسلر و شوئن^۱، ۱۹۹۹).

تقریباً نیمی از جمعیت جهان در کشورهایی با باروری زیر سطح جانشینی زندگی می‌کنند (سوبوکا و همکاران ۲۰۱۸ به نقل از رزاقی نصرآباد، ۱۳۹۸). ما شاهد یک روند کاهشی در میزان باروری در کشور هستیم تا جایی که در سال ۱۳۷۹ باروری در ایران به سطح زیر جانشینی ۲/۱ رسید. این روند کاهشی تا سال ۱۳۹۰ به طور ثابت تداوم یافته است، لیکن از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ تحت تأثیر متولدین دهه ۶۰ که به سنین ادواج و باروری رسیده بودند شاهد مقداری افزایش باروری در کشور هستیم. بعد از سال ۱۳۹۵، دوباره میزان باروری در کشور با کاهش مواجه شده است (رزاقی نصرآباد، ۱۳۹۸).

همچنین نگرش مثبت به فرزندآوری و کودکان نیز منجر به فرزندآوری در اوایل زندگی و بالارفتن نرخ باروری می‌شود (باربر، ۲۰۰۱). با الهام از این یافته‌ها و نگرانی در مورد عواقب منفی «بحران ازدواج»، سیاست‌گذاران در برخی از کشورها به این اعتقاد رسیده‌اند که مسائلی مانند نرخ پایین زاد و ولد یا فقر خانوادگی ممکن است از طریق ارتقای نقش نان‌آوری (تکفل) زنان یا اداره خانواده توسط زنان حل شود (کولترن^۲، ۲۰۰۱). روندهای افکار عمومی در مورد ازدواج و فرزندآوری تا حدی منعکس‌کننده چنین سیاست‌هایی است، اما پیش‌بینی می‌شود که به احتمال زیاد، نرخ آمار ازدواج پایین خواهد ماند و باروری جایگزینی در کشورها و یا مناطقی که حمایت عمومی از ازدواج و کودکان ضعیف شده باشد، با کاهش همراه خواهد بود؛ به طوری که در صورت عدم مهاجرت، این امر منجر به پیری سریع جمعیت خواهد شد. کاهش درک ضرورت ازدواج همراه با پذیرش زیاد فرزندآوری حاصل از غیرازدواج نشان می‌دهد که تعداد بسیاری از زنان سرپرست خانوار با خطر فقر شدید مواجه می‌شوند (گوبرنسکایا، ۲۰۱۰).

رویکردها و دیدگاه‌های مختلفی درباره تغییر نگرش به ازدواج و خانواده وجود دارد. یکی از تبیین‌های مهم در این زمینه، اشاره به نقش مدرنیته در تحولات خانواده است. مدرنیزاسیون با ترجیح خانواده هسته‌ای، فرد-محوری در مقابل خانواده-محوری، بهبود موقعیت زنان، گسترش تحصیلات عمومی، شهرنشینی و ازدواج‌های با انتخاب آزاد، تشکیل خانواده در سنین بالاتر را تشویق می‌کند (محمودیان، ۱۳۸۳: ۳۴). مک دونالد^۳ (۲۰۰۶) معتقد است که اگرچه فرایند نوسازی، آزادی و استقلال بیشتری را برای افراد به ارمغان آورده است، ولی آن‌ها را با عدم اطمینان بیشتری نسبت به آینده نیز رو به رو ساخته است. بنابراین تا موقعی که افراد شغل دائم و با ثبات و توانایی بر عهده گرفتن خانواده را نداشته باشند، ازدواج نمی‌کنند و تشکیل خانواده نخواهند داد.

1. Sassler and Schoen
2. Coltrane
3. McDonald

تغییر در نگرش‌های مربوط به خانواده را می‌توان بخشی از تغییر جهانی ارزش‌های ماتریالیستی و سنتی به سمت ارزش‌های پساماتریالیستی و عقلانی سکولار دانست. طبق استدلال پست ماتریالیسم، توسعه اقتصادی موجب افزایش ثروت می‌شود. این امنیت اقتصادی به افراد مجال پیگیری خودشکوفایی و آزادی‌شان را از محدودیت‌های هنجاری که همراه با وابستگی اقتصادی به خانواده و جامعه بود، را می‌دهد. ارزش‌های پسا مادی‌گرایی با سطح بالایی از قبول سقط جنین، طلاق و همجنس‌گرایی و سطح پایین حمایت از اهمیت زندگی خانوادگی و فرزندآوری، تسلط مردان و نقش‌های سنتی جنسیتی مرتبط است (اینگلهارت، ۱۹۹۷).

خودشکوفایی فردی حتی در ازدواج نیز به یک اولویت تبدیل شده است (گیدنز، ۱۹۹۲) و شغل و تحصیلات بر برنامه‌های تشکیل خانواده حاکم شده‌اند. خیلی از مطالعات بر اهمیت افزایش سطح تحصیلات و مادیت به عنوان پیش‌بینی‌کننده تغییرات نگرش‌ها و ارزش‌ها تأکید می‌کنند.

گسترش سیستم آموزشی، بهبود کنترل بارداری و افزایش مشارکت نیروی کار زنان باعث تسهیل تغییر در رفتار و نگرش به خانواده شده است. به عنوان مثال، هر چقدر افراد دنبال تحصیل یا ایجاد شغل بروند، ازدواج و فرزندآوری به طور فزاینده‌ای به تأخیر انداخته می‌شود و این موضوع به فرسایش و نادیده گرفتن بیشتر نگرش‌ها و ارزش‌های سنتی خانواده‌ها کمک می‌کند (بومپاس، ۱۹۹۰).

علی‌رغم این واقعیت که زنان به طور فزاینده‌ای به سمت تحصیل و اشتغال پیش می‌روند، آن‌ها همچنان مسئولیت اصلی تربیت فرزندان و انجام کارهای خانه را برعهده دارند. در واقع، زنان مجبور هستند که زندگی شغلی و خانوادگی را با هم ترکیب کنند و شاید به همین دلیل اشتیاق بیشتری به ازدواج سنتی نسبت به مردان ندارند.

تحقیقات بین‌المللی نشان می‌دهد که عوامل سطح فردی نمی‌توانند تفاوت نگرش‌ها و ارزش‌ها را بین کشورها به طور کامل توضیح دهند. افکار عمومی در مورد مسائل خانوادگی و نقش‌های جنسیتی و همچنین رفتارهای جمعیت‌شناختی مرتبط تحت تأثیر عوامل زمین‌های نظیر رژیم سیاسی، سیستم آموزشی، قوانین خانواده، روندهای جمعیتی، رویکردهای دولت رفاه، سیاست‌های خاص خانواده و کمپین‌های رسانه‌ای است (سجوبرگ، ۲۰۰۴).

تحولات خانواده و تغییر نقش‌های جنسیتی در سال‌های ۱۹۸۸، ۱۹۹۴ و ۲۰۰۲ فرصتی منحصر به فرد برای تجزیه و تحلیل تغییر نگرش نسبت به ازدواج و فرزندان در شش کشور اتریش، آلمان غربی، انگلیس، ایرلند، هلند و ایالات متحده فراهم آورد. این کشورها دارای سیستم‌های سیاسی اجتماعی نسبتاً مشابه و سطح قابل مقایسه‌ای از توسعه اقتصادی هستند. با این حال، اختلافات جمعیتی بین این کشورها قابل اغماض نیست. ایالات متحده و ایرلند، بالاترین میزان زاد و ولد را در بین کشورهای صنعتی غربی دارند، در حالی که نرخ باروری آلمان و اتریش کمترین میزان در اروپاست. آلمان همچنین یکی از بالاترین نسبت‌ها را در

1. Inglehart
2. Giddens
3. Bumpass
4. Sjöberg

اروپا در زمینه بدون فرزندی دارد (دوربریز^۱، ۲۰۰۸). میانگین سنی بالا در اولین ازدواج (و اولین باروری) از ویژگی‌های جمعیتی هلند است، در حالی که در بین ایرلندی‌ها هنوز هم آمار طلاق بسیار پایین است. بدین ترتیب، نظریات فوق پیش‌بینی می‌کنند که افکار عمومی از تصورات سنتی در مورد ازدواج و خانواده در حال دور شدن است.

صباغچی و دیگران (۱۳۹۶) در تحقیقی نگرش‌های ازدواج را در پنج بُعد شامل نگرش نسبت به تجرد، ازدواج غیرخویشاوندی، اولویت ازدواج بر تحصیلات برای دختران، تأخیر ازدواج جوانان و رابطه دوستی قبل از ازدواج مورد مطالعه قرار داده‌اند. داده‌های تحقیق از طریق پیمایش در بین ۷۲۳ نفر از زنان ۱۵-۴۹ ساله شهر یزد گردآوری شده است. یافته‌ها بیانگر آن است که تفاوت‌های نگرشی زنان شهر یزد به ابعاد مختلف ازدواج و تشکیل خانواده، برحسب متغیرهای زمین‌های (نظیر سن و وضعیت تأهل) مستقل از تأثیر عوامل و متغیرهای فرهنگی و ارزشی چندین چشمگیر نیست. در مقابل، متغیرهایی نظیر فردگرایی، خودتحقق‌بخشی و سرمایه فرهنگی اهمیت نسبی بیشتری در تبیین این تفاوت‌های نگرشی ایفا می‌کنند.

پژوهش عباسی شوازی، عسکری ندوشن (۱۳۸۷) نشان داد که گسترش ایده‌آل‌های مرتبط با توسعه و پیشرفت، نیرویی عمده و تأثیرگذار بر نگرش‌های جمعیتی و خانوادگی افراد است. در این تحقیق، بیشتر پاسخگویان بر این باور بودند که توسعه می‌تواند موجب تغییرات خانواده شود و از سوی دیگر، تغییرات خانواده نظیر کاهش باروری و افزایش سن ازدواج می‌تواند به بهبود و تسریع توسعه کمک نماید.

ماکیکو^۲ (۲۰۱۴)؛ به نقل از صباغچی، (۱۳۹۶) با بررسی ارتباط بین منابع اقتصادی زنان (اشتغال تمام وقت، تحصیلات و درآمد) به بررسی نگرش آن‌ها نسبت به ازدواج در ۳۱ کشور پرداخت. یافته‌های این تحقیق نشان داد که استقلال اقتصادی زنان به خودی خود جذابیت ازدواج را کاهش نمی‌دهد، اما ناسازگاری بین کار و زندگی خانوادگی، آرمان ازدواج زنان را کاهش می‌دهد.

لستهاق و نیلز^۳ (۲۰۰۲)؛ به نقل از صباغچی، (۱۳۹۶) نیز در زمینه تفاوت‌گذار اول و دوم جمعیتی در زمینه‌های اجتماعی بیان می‌کنند که در گذر اول جمعیتی نیازهای اساسی مادی (درآمد، تحصیل، سلامت و ...) مورد توجه بوده است، در حالی که در گذر دوم نیازهای سطح بالا همچون خودشکوفایی مطرح می‌شود و باعث تأخیر در ازدواج و تغییر نگرش‌ها می‌گردد.

نتیجه‌گیری از پیشینه تحقیق نشان می‌دهد که تفاوت‌ها و تغییرات نگرشی ازدواج و خانواده را باید در کهکشان گسترده‌تر تحولات فرهنگی و ارزشی جوامع معاصر نگریست.

با توجه به مطالب بالا، هدف این تحقیق بررسی نگرش جوانان شهری و روستایی به ازدواج و فرزندآوری است که با الهام از نظریات مطرح شده، پرسش‌نامه‌ای تهیه و با استفاده از روش پیمایش در سطح کشور توزیع شده است و بخشی از یافته‌های آن در این مقاله ارائه خواهد شد.

1. Dorbritz
2. Makiko
3. Lesthaghe and Neels

در واقع، این تحقیق با توجه به دیدگاه‌های نظری و مطالعات موجود، اقدام به طرح و بررسی سوالات زمین‌های و تحلیلی در زمینه بررسی و تحلیل نگرش جوانان به ازدواج و فرزندآوری نموده است. سوالات این پژوهش عبارت‌اند از:

- ضرورت ازدواج از دیدگاه جوانان چگونه است؟
- دلایل عدم ازدواج جوانان چیست و چه تصمیمی برای ازدواج در آینده دارند؟
- مهمترین دلیل و ملاک برای ازدواج جوانان چیست و مهمترین عامل مؤثر در ازدواج موفق چه می‌باشد؟
- اهمیت نظر افراد در انتخاب همسر جوانان چیست و ترجیح جوانان در مورد نحوه آشنایی برای ازدواج چگونه است؟
- سن مطلوب ازدواج از نظر جوانان چیست و نگرش جوانان به ازدواج دختران در سن کم چگونه می‌باشد؟
- مواجهه جوانان با تأخیر در سن ازدواج چگونه است و نظر آن‌ها درباره خواستگاری زن از مرد چیست؟
- نظر جوانان درباره مشاوره پیش از ازدواج چیست و چه نظری درباره روابط دوستی قبل از ازدواج دارند؟
- تأثیر فرزند بر خوشبختی زوجین از نظر جوانان چیست و جوانان تعداد فرزند مناسب برای خانواده را چند نفر می‌دانند؟

روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق با استفاده از روش پیمایشی در سطح کل کشور صورت گرفته است. گردآوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه با همکاری دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان وزارت ورزش و جوانان و مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا) صورت گرفته است. جامعه آماری شامل جوانان ۱۸ تا ۳۴ سال مجرد کل کشور در سال ۱۳۹۷ بوده است که با استفاده از روش نمونه‌گیری خوش‌های چند مرحله‌ای (در مرحله اول «خوشه‌ها» انتخاب و در مرحله دوم در هر خوشه «افراد» به طور تصادفی انتخاب می‌شوند) تعداد ۳۰۲۱ نفر انتخاب شده‌اند.

جامعه آماری طرح حاضر شامل تمام جوانان ۱۸ تا ۳۴ سال مجرد در اسفند ۱۳۹۷ در سراسر کشور است - طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، جمعیت جوانان ۱۸ تا ۳۴ کشور برابر با ۲۵۴۰۰۹۱۲ نفر است. بنابراین هر یک از جوانان ۱۸ تا ۳۴ سال در سراسر کشور واحد آماری این طرح را تشکیل می‌دهند.

در طرح حاضر حجم نمونه با استفاده از فرمول زیر محاسبه گردید $E = Z\left(\frac{\alpha}{2}\right)\left(\frac{\sigma}{\sqrt{n}}\right)$: با جای گذاری پارامترها $e=0/018$ و $\sigma=0/05$ در فرمول فوق، تعداد کل نمونه ۲۹۶۴ به دست آمد که با در نظر گرفتن درصدی ریزش، حجم نمونه نهایی برابر با ۳۰۴۰ نفر در نظر گرفته شد.

با توجه به اهداف پژوهش و سطح تعمیم از روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای استفاده شده است. در این طرح هدف ارائه یک تصویر کلی از نگرش جوانان به ازدواج و تشکیل خانواده است و در مورد تمامی استان‌های کشور یافته ارائه نخواهد شد. بنابراین تلاش شد که با حفظ نمایایی (معرف بودن) نمونه، شیوه انتخاب استان‌های مورد مطالعه به گونه‌ای باشد که ابتدا استان‌ها از حیث متغیرهای تاثیرگذار و مرتبط با پژوهش «نرخ ازدواج و

طلاق» و «نسبت طلاق به ازدواج» (استخراج شده از سرشماری ۱۳۹۵) خوشه بندی شوند و سپس از هر کدام از خوشه‌ها- که شامل استان‌های همگن از حیث متغیرهای اشاره شده است- یک یا چند استان انتخاب گردد. از این رو، اطمینان پیدا خواهیم کرد که نمونه انتخاب شده، تا حدود بسیار زیادی تنوع‌های موجود در جامعه آماری از حیث متغیرهای ذکر شده را پوشش می‌دهد.

بعد از مشخص شدن استان‌ها، شهرها و روستاهای نمونه، تعداد کل نمونه (۳۰۴۰) متناسب با حجم جمعیت خوش‌های که استان‌ها از آن انتخاب شده‌اند، بین استان‌ها توزیع گردید که تعداد نمونه هر استان به تفکیک شهر و روستا به شرح زیر است:

جدول ۱: تعداد نمونه هر استان به تفکیک شهر و روستا

ردیف	نام استان	تعداد نمونه	نسبت شهری	نسبت روستایی	نمونه شهری	نمونه روستایی
۱	سیستان و بلوچستان	۹۵	۰/۰۴۸	۰/۵۲	۴۶	۴۹
۲	خوزستان	۳۰۰	۰/۷۵	۰/۲۵	۲۲۵	۷۵
۳	لرستان	۱۱۵	۰/۶۴	۰/۳۶	۷۴	۴۱
۴	کرمان	۲۴۰	۰/۵۹	۰/۴۱	۱۴۱	۹۹
۵	گلستان	۱۴۵	۰/۵۳	۰/۴۷	۷۷	۶۸
۶	بوشهر	۱۷۵	۰/۷۲	۰/۲۸	۱۲۶	۴۹
۷	کردستان	۲۱۵	۰/۷۱	۰/۲۹	۱۵۳	۶۲
۸	آذربایجان شرقی	۲۰۰	۰/۷۲	۰/۲۸	۱۴۴	۵۶
۹	اصفهان	۲۲۰	۰/۸۸	۰/۲۲	۱۹۴	۲۶
۱۰	خراسان رضوی	۲۵۵	۰/۷۳	۰/۲۷	۱۸۶	۶۹
۱۱	قم	۱۲۰	۰/۹۵	۰/۰۵	۱۱۴	۶
۱۲	گیلان	۲۱۰	۰/۶۳	۰/۳۷	۱۳۲	۷۸
۱۳	تهران	۷۵۰	۰/۹۴	۰/۰۶	۷۰۵	۴۵
	جمع	۳۰۴۰		-	۲۳۱۷	۷۲۳

یافته‌های پژوهش

از مجموع ۳۰۲۱ نفر از پاسخگویان این پژوهش در بخش کمی، حدود نیمی از آن‌ها را (۵۰/۳ درصد) مردان و نیمی دیگر را (۴۹/۷ درصد) را زنان تشکیل داده‌اند. میانگین سنی پاسخگویان ۲۶/۳ سال بوده است. همچنین ۳۳/۵ درصد دارای تحصیلات دیپلم و زیر دیپلم و ۲۳/۲ درصد آن‌ها محصل و یا دانشجو و ۲۷/۱ درصد نیز بیکار بوده‌اند. از لحاظ وضعیت فعالیت، ۴۶/۸ درصد شاغل، ۲۷/۱ درصد بیکار و ۲۳/۲ درصد دانشجو بودند.

در ادامه پیرو سوالات مطروحه از پاسخگویان و تحلیل آماری کای اسکور از آنها، یافته‌های تحقیق ارائه می‌شود.

* میزان باوره ضرورت ازدواج

در پاسخ به این سوال که آیا ازدواج یک ضرورت است، بیشتر جوانان (۶۰/۱ درصد) اظهار داشتند که ازدواج کردن در زندگی یک ضرورت است و آن‌ها موافق امر ازدواج هستند. در مقابل، ۳۸/۹ درصد افراد معتقدند که لازم نیست آدم حتماً ازدواج کند و ازدواج کردن را امری لازم و ضروری ندانسته‌اند.

طبق آزمون کای اسکور، ضرورت ازدواج بین دختران و پسران و همچنین گروه‌های مختلف سنی اختلاف معناداری (۰/۰۰۷ درصد) نداشته است. نتایج حاصل از آزمون آماری نشان می‌دهد افراد دارای تحصیلات دانشگاهی (۴۱/۳ درصد) بیش از افراد فاقد تحصیلات دانشگاهی (۳۶/۵ درصد) معتقدند که لازم نیست فرد حتماً ازدواج کند.

جدول ۲: ارزیابی پاسخگویان برحسب ضرورت ازدواج به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای

تحصیلات		سن				جنس		
		۳۰-۳۴	۲۶-۲۹	۲۲-۲۵	۱۸-۲۱	زن	مرد	
دانشگاهی	غیردانشگاهی	۵۹/۵	۶۱/۷	۵۹/۰	۶۳/۱	۵۹/۶	۶۱/۷	مخالفم
۵۸/۷	۶۳/۵	۴۰/۵	۳۸/۳	۴۱/۰	۳۶/۹	۴۰/۴	۳۸/۳	موافقم
۷/۲۹۴		۳/۱۱۷				۱/۳۶۶		مقدار آزمون کای اسکور
۰/۰۰۷		۰/۳۷۴				۰/۲۴۶		Sig
۰/۰۴۹		-				-		ضریب

* دلایل عدم ازدواج

جوانان در مورد دلایل عدم ازدواج و اینکه چه چیز باعث شده است که تاکنون ازدواج نکنند، نیافتن همسر دلخواه را با ۴۹/۱ درصد به عنوان بیشترین دلیل خود بیان کرده‌اند. بالا بودن هزینه‌های زندگی مشترک با ۳۴/۹ درصد و نداشتن شغل با ۳۰/۴ درصد نیز در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند. همچنین، ترس از ازدواج ناموفق دغدغه ۲۶/۳ درصد پاسخگویان بوده است.

مهمترین دلایل دختران برای عدم ازدواج تاکنون به ترتیب، نیافتن همسر دلخواه، ترس از ازدواج ناموفق، بی‌اعتمادی به جنس مخالف و مردد بودن در تصمیم‌گیری بوده است. مهمترین دلایل پسران برای عدم ازدواج مربوط به مسائل اقتصادی بوده است. بالا بودن هزینه زندگی مشترک و نداشتن شغل مهمترین دلایل پسران بوده است. موارد دیگر برای پسران شامل نیافتن همسر دلخواه و بالا بودن هزینه تشریفات ازدواج است.

* تصمیم به ازدواج در آینده

به منظور سنجش میزان تمایل پاسخگویان به ازدواج در آینده، تنها ۴/۳ درصد پاسخگویان گفته‌اند اصلاً ازدواج نخواهند کرد که این میزان بین پسرها ۵/۲ درصد و بین دخترها ۳/۵ درصد بوده است. ۲۵/۲ درصد نیز مطمئن نبوده‌اند که ازدواج کنند و ۶۸/۳ درصد گفته‌اند یک روز ازدواج خواهند کرد.

طبق آزمون کای اسکوتر، تصمیم برای ازدواج در آینده بین دخترها و پسرها در دو گروه تحصیلی تفاوت معناداری از نظر آماری نداشته است، اما نتایج نشان می‌دهد در بین گروه‌های مختلف سنی اختلاف معناداری وجود دارد و هرچه سن جوانان مجرد بالاتر می‌رود، تمایل آن‌ها به عدم ازدواج بیشتر می‌شود. ۳/۳ درصد افراد ۱۸-۲۱ ساله گفته‌اند اصلاً ازدواج نخواهند کرد، در حالی که این میزان بین افراد ۳۰-۳۴ سال به ۶/۴ درصد رسیده است. این الگو در مورد تردید در ازدواج نیز مشاهده می‌شود که ۲۰/۸ درصد در سن ۱۸-۲۱ سال گفته‌اند که مطمئن نیستند ازدواج کنند، اما این میزان در بین گروه سنی ۳۰-۳۴ ساله به ۳۰/۱ درصد رسیده است.

جدول ۳: ارزیابی پاسخگویان بر حسب تصمیم به ازدواج در آینده به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای

تحصیلات		سن				جنس		
		۳۰-۳۴	۲۶-۲۹	۲۲-۲۵	۱۸-۲۱	زن	مرد	
دانشگاهی	غیردانشگاهی	۶/۴	۴/۱	۲/۸	۳/۳	۳/۵	۵/۲	اصلاً ازدواج نخواهم کرد
۲۵/۷	۲۵/۸	۳۰/۱	۲۶/۵	۲۲/۸	۲۰/۸	۲۶/۲	۲۵/۲	مطمئن نیستم ازدواج کنم
۷۰/۲	۶۹/۶	۶۳/۵	۶۹/۴	۷۴/۴	۷۵/۹	۷۰/۲	۶۹/۶	یک روزی ازدواج خواهم کرد
۰/۶۰۰		۳۹/۱۳۵				۴/۹۹۵		مقدار آزمون کای اسکوتر
۰/۷۴۱		۰/۰۰۰				۰/۰۸۲		Sig
		۰/۸۱				-		ضریب

در ادامه از افرادی که گفته‌اند اصلاً ازدواج نخواهند کرد یا مطمئن نیستند که ازدواج کنند پرسیده شده است «اگر شرایط اقتصادی برای ازدواج شما فراهم شود آیا به ازدواج فکر می‌کنید؟» ۶۲/۸ درصد این افراد اظهار کرده‌اند اگر شرایط اقتصادی ازدواج فراهم شود، به ازدواج فکر خواهند کرد. این میزان در بین افرادی که گفته بودند اصلاً ازدواج نخواهند کرد، ۴۰/۳ درصد و بین افرادی که مطمئن نبوده‌اند ازدواج کنند ۶۶/۶ درصد بوده است.

در مجموع می‌توان گفت حدود ۴۰ درصد افرادی که تصمیم قطعی به عدم ازدواج دارند، مهمترین دلیل‌شان شرایط اقتصادی است که در صورت رفع آن به ازدواج فکر خواهند کرد. از سوی دیگر، نزدیک به ۴۹

درصد این افراد گفته اند حتی در صورت فراهم شدن شرایط اقتصادی نیز ازدواج نخواهند کرد. طبق آزمون کای اسکوئر، تأثیر فراهم شدن شرایط اقتصادی بر تصمیم افراد به ازدواج بین دخترها و پسرها، گروه های مختلف سنی و همچنین تحصیلی تفاوت معناداری نداشته است.

جدول ۴: ارزیابی پاسخگویان برحسب تصمیم به ازدواج در صورت فراهم شدن شرایط اقتصادی به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای

تحصیلات		سن				جنس		
		۳۰-۳۴	۲۶-۲۹	۲۲-۲۵	۱۸-۲۱	زن	مرد	
غیردانشگاهی	دانشگاهی	۶۶/۰	۷۴/۲	۷۰/۰	۶۴/۵	۶۷/۵	۷۰/۰	مخالقم
۶۶/۸	۷۰/۳	۳۴/۰	۲۵/۸	۳۰/۰	۳۵/۵	۳۲/۵	۳۰/۰	موافقم
۰/۱۹۳		۵/۵۶۷				۰/۵۶۶		مقدار آزمون کای اسکوئر
۰/۱۵۵		۰/۱۶۳				۰/۲۴۹		Sig
		-				-		ضریب

* مهمترین دلیل برای ازدواج

مهمترین دلیل برای ازدواج از نظر جوانان، عشق (با ۴۲/۵ درصد) بیان شده است. داشتن همراه (۱۹/۳ درصد) و رسمیت یافتن در قالب خانواده (۱۴/۷ درصد) به ترتیب دلایل بعدی گفته شده توسط جوانان است. با افزایش سن، تمایل به دلایل غیرعاطفی برای ازدواج اهمیت بیشتری پیدا می کند. طبق آزمون کای اسکوئر، برای افراد دارای تحصیلات دانشگاهی نیز داشتن همراه از اهمیت بیشتری برخوردار است. کسب منافع و حقوق قانونی بیشتر نیز در مقایسه دو گروه اختلاف معناداری داشته و برای افراد فاقد تحصیلات دانشگاهی اهمیت بیشتری دارد.

* مهمترین ملاک های ازدواج

در بخش دیگر از جوانان خواسته شد که مهمترین ملاک های انتخاب همسر (حداقل سه مورد) را مشخص کنند. با توجه به یافته های به دست آمده، تفاهم با ۳۵/۷ درصد رتبه اول را به خود اختصاص داده است. اخلاق خوب و پسندیده با ۳۴/۴ درصد، دارا بودن شغل و درآمد مناسب با ۳۲/۸ درصد و عفت و پاکدامنی با ۳۰/۴ درصد در مراتب بعد قرار گرفته اند. جذابیت ظاهری (۲۸/۹ درصد)، عشق و علاقه (۲۸/۴ درصد)، اصالت خانوادگی (۲۱/۵ درصد) و تناسب فرهنگی و اجتماعی خانواده (۲۰/۲ درصد) از دیگر اولویت ها در مراتب بعدی بوده اند. دارا بودن شغل و درآمد مناسب، اخلاق خوب و پسندیده و تفاهم مهمترین ملاک های دختران برای ازدواج می باشد و در مقابل مهمترین ملاک های پسران به ترتیب عفت و پاکدامنی، تفاهم و

جذابیت ظاهری است.

* ترجیح جوانان در زمینه نحوه آشنایی برای ازدواج

در سوالی از پاسخگویان پرسیده شده است «اگر تصمیم به ازدواج داشته باشید کدام یک از راه‌های زیر را برای آشنایی ترجیح می‌دهید؟». بیش از نیمی از پاسخگویان (۵۵/۳ درصد) معرفی خانواده و فامیل را برای آشنایی ترجیح داده‌اند و پس از آن ۳۴ درصد دوستی قبل از ازدواج را انتخاب کرده‌اند.

طبق نتایج آزمون کای اسکور، ترجیح جوانان مجرد برای نحوه آشنایی بین دختران و پسران و گروه‌های مختلف سنی اختلاف معناداری نداشته است. افراد دارای تحصیلات دانشگاهی (۳۸/۹ درصد) بیش از گروه دیگر (۳۱ درصد) دوستی قبل از ازدواج را برای آشنایی ترجیح داده‌اند و افراد فاقد تحصیلات دانشگاهی (۶۱/۳ درصد) نیز بیش از افراد دارای تحصیلات دانشگاهی (۵۴/۷ درصد) معرفی خانواده و فامیل را برای آشنایی ترجیح داده‌اند.

* اهمیت نظر افراد در انتخاب همسر

در سوالی از جوانان پرسیده شده است «اگر قرار باشد ازدواج کنید نظر چه کسی در انتخاب همسر آینده برای شما بیشتر اهمیت دارد؟» نتایج به دست آمده نشان دهنده آن است که ۴۳/۷ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که برای آن‌ها نظر پدر و مادر بیش از هر کس در ازدواج‌شان اهمیت دارد. در مقابل، ۴۶/۹ درصد نیز گفته‌اند صرفاً نظر خودشان در مورد انتخاب همسر حائز اهمیت است. اهمیت نظر دیگر افراد از جمله فامیل با ۳/۵ درصد و دوستان با ۲/۶ درصد در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

* مهمترین عامل مؤثر در ازدواج موفق

از پاسخگویان خواسته شده است نظر خود را درباره مهمترین عامل مؤثر در ازدواج موفق بیان کنند که ۵۱/۸ درصد آن‌ها مهمترین عامل را داشتن علایق مشترک دانسته‌اند. ۱۹/۳ درصد داشتن درآمد کافی، ۹/۲ درصد رابطه جنسی رضایت بخش، ۷/۵ درصد باورهای مذهبی مشترک، ۳/۶ درصد داشتن فرزند، ۲/۶ درصد تقسیم وظایف خانه و کمتر از یک درصد توافق سیاسی را مهمترین عامل مؤثر در ازدواج موفق دانسته‌اند.

طبق آزمون کای اسکور، اگر چه مهمترین عامل در ازدواج موفق از نظر بیشتر پاسخگویان علائق مشترک بوده است، اما میزان اهمیت هر عامل بین دخترها و پسرها و دو گروه تحصیلی اختلاف معناداری داشته است. طبق نتایج، دخترها (۵۹/۴ درصد) بیش از پسرها (۵۰/۸ درصد) داشتن علایق مشترک را عامل ازدواج موفق دانسته‌اند. از سوی دیگر، رابطه جنسی رضایت بخش و داشتن درآمد کافی از نظر پسرها نقش مهمتری در ازدواج موفق داشته‌اند. در بین دو گروه تحصیلی نیز افراد دارای تحصیلات دانشگاهی در مقایسه با گروه دیگر نقش مهمتری برای علایق مشترک قائل شده‌اند و داشتن فرزند نیز برای گروه فاقد تحصیلات دانشگاهی به طرز معناداری بیش از گروه دیگر در ازدواج موفق اهمیت داشته است.

جدول ۵: ارزیابی پاسخگویان برحسب مهم ترین عامل در ازدواج موفق به تفکیک متغیرهای زمینه ای

تحصیلات		سن				جنس		
		۳۰-۳۴	۲۶-۲۹	۲۲-۲۵	۱۸-۲۱	زن	مرد	
دانشگاهی	غیردانشگاهی	۵۲/۸	۵۴/۶	۵۶/۹	۵۷/۲	۵۹/۴	۵۰/۸	علاقه مشترک
۵۸/۳	۵۱/۲	۱۰/۷	۹/۱	۱۰/۷	۸/۵	۷/۵	۱۲/۱	رابطه جنسی رضایت بخش
۹/۴	۱۰/۳	۳/۱	۲/۵	۲/۴	۳/۰	۳/۲	۲/۳	تقسیم وظایف خانه
۲/۴	۳/۱	۸/۰	۹/۰	۷/۳	۷/۵	۹/۱	۶/۹	باورهای مذهبی مشترک
۸/۰	۷/۹	۲۰/۸	۲۱/۳	۲۰/۱	۱۹/۵	۱۷/۳	۲۳/۷	داشتن درآمد کافی
۱۹/۶	۲۱/۷	۴/۶	۳/۵	۲/۷	۴/۳	۳/۵	۴/۲	داشتن فرزند
۲۹/۹۹۳		۱۱/۰۴۴				۴۵/۸۰۲		مقدار آزمون کای اسکور
۰/۰۰۰		۰/۷۴۹				۰/۰۰۰		Sig
۰/۱۰۳		-				۰/۱۲۷		ضریب

* سن مطلوب ازدواج

از نظر جوانان، سن مطلوب ازدواج برای آقایان بین سن ۲۷ تا ۳۰ سال است. به صورت کلی، میانگین سن مطلوب ازدواج آقایان از سوی پاسخگویان ۲۷/۸ اعلام شده است. در باره خانم ها نیز سن مطلوب بین سن ۲۳ تا ۲۶ بیان شده که میانگین سن مطلوب از نظر خانم ها، سن ۲۳/۱ است.

* نگرش جوانان به ازدواج دختران در سن کم

برای ارزیابی دیدگاه پاسخگویان پیرامون سن ازدواج دختران، در سوالی از پاسخگویان پرسیده شده است «در چند وقت اخیر مباحثی پیرامون سن ازدواج دختران در جامعه مطرح شده است. در مورد ازدواج دختران برخی معتقدند ازدواج در سن کم اشکالی ندارد و برخی معتقدند که ازدواج دختران در سن کم باعث برخی آسیب ها می شود. نظر شما چیست؟»

حدود ۷۷/۱ درصد پاسخگویان معتقد بوده اند ازدواج در سن کم باعث برخی آسیب ها می شود. ۲۲/۳ درصد معتقد بوده اند ازدواج دختران در سن کم اشکالی ندارد. پسر ها بیش از دختران، افراد دارای تحصیلات غیردانشگاهی بیش از افراد دارای تحصیلات دانشگاهی و ساکنین مناطق روستایی بیش از ساکنین مناطق شهری معتقدند ازدواج دختران در سن کم اشکالی ندارد. همچنین با افزایش سن، باور به اینکه ازدواج در سن کم آسیب زاست، افزایش می یابد.

* مواجهه با تأخیر در سن ازدواج

در این بخش از پاسخگویان پرسیده شده است «با توجه به این که در شرایط فعلی همه نمی توانند ازدواج کنند،

شما بهترین پیشنهاد را برای جوانان چه می دانید؟»

۳۷/۲ درصد پاسخگویان خویشتن‌داری را بهترین راه دانسته‌اند. ۲۷/۴ درصد ازدواج و زندگی در خانه والدین، ۱۶/۲ درصد دوستی با جنس مخالف، ۸ درصد ازدواج موقت شرعی با اطلاع خانواده، ۷/۷ درصد دوستی با جنس مخالف بدون اطلاع خانواده و ۲/۵ درصد ازدواج موقت شرعی بدون اطلاع خانواده را به عنوان بهترین پیشنهاد برگزیده‌اند.

طبق آزمون کای اسکوتر، پاسخ به این سوال و ارائه پیشنهادات بین دختران و پسران و همچنین دو گروه تحصیلی اختلاف معناداری داشته است. دختران (۴۳/۲ درصد) با اختلاف معناداری بیش از پسران (۳۲ درصد) معتقدند باید خویشتن‌داری کرد. از سوی دیگر، مواردی همچون ازدواج موقت و دوستی بدون اطلاع خانواده از سوی پسرها بیشتر مورد توجه قرار گرفته است.

در مورد نگرش دو گروه دارای تحصیلات دانشگاهی و گروه فاقد تحصیلات دانشگاهی نتایج آزمون نشان می‌دهد افراد غیر دانشگاهی (۳۱/۷ درصد) بیش از گروه دارای تحصیلات دانشگاهی (۲۴/۵ درصد) گزینه ازدواج و زندگی در خانه والدین را به عنوان پیشنهاد انتخاب کرده‌اند

جدول ۶: رزیابی پاسخگویان برحسب راهکار افراد مجرد به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای

تحصیلات		سن				جنس		
		۳۰-۳۴	۲۶-۲۹	۲۲-۲۵	۱۸-۲۱	زن	مرد	
دانشگاهی	غیردانشگاهی	۳۷/۲	۳۸/۰	۳۸/۲	۳۶/۹	۴۳/۲	۳۲/۵	خویشتن‌داری
۳۸/۴	۳۶/۵	۲۷/۸	۲۸/۷	۲۷/۰	۲۶/۸	۲۷/۶	۲۷/۷	ازدواج و زندگی در خانه والدین
۲۴/۵	۳۱/۷	۱۵/۵	۱۴/۱	۱۶/۵	۲۰/۴	۱۷/۱	۱۵/۶	دوستی با جنس مخالف با اطلاع خانواده
۱۸/۱	۱۴/۱	۹/۰	۸/۷	۸/۰	۶/۲	۶/۹	۹/۳	ازدواج موقت شرعی با اطلاع خانواده
۸/۰	۸/۲	۳/۰	۲/۶	۲/۹	۱/۴	۰/۵	۴/۵	ازدواج موقت شرعی بدون اطلاع خانواده
۲/۸	۲/۳	۷/۶	۷/۹	۷/۴	۸/۱	۴/۶	۱۰/۹	دوستی با جنس مخالف بدون اطلاع خانواده
۲۳/۷۸۴		۱۸/۵۵۲				۱۱۵/۵۸۹		مقدار آزمون کای اسکوتر
۰/۰۰۰		۰/۲۳۵				۰/۰۰۰		Sig
۰/۰۸۹		-				۰/۱۹۷		ضریب

* خواستگاری زن از مرد

در بخشی دیگر از پاسخگویان پرسیده شده است «آیا با خواستگاری زن از مرد موافق هستید؟» ۳۸/۴ درصد پاسخگویان موافق خواستگاری زن از مرد بوده‌اند که طبق آزمون کای اسکور میزان آن بین مردان (۴۴/۴ درصد) به طور معناداری بیش از زنان (۳۳/۶ درصد) بوده است. افراد دارای تحصیلات دانشگاهی (۴۲/۵ درصد) نیز بیش از افراد فاقد تحصیلات دانشگاهی (۵۷/۵ درصد) موافق خواستگاری زن از مرد بوده‌اند.

* روابط دوستی قبل از ازدواج

براساس نتایج تحقیق، ۲۹/۸ درصد پاسخگویان با داشتن روابط دوستی قبل از ازدواج کاملاً مخالف و مخالف هستند. در مقابل ۴۱ درصد اظهار کرده‌اند که با داشتن روابط دوستی قبل از ازدواج، موافق هستند. ۲۸/۷ درصد پاسخگویان نیز در این خصوص نظر بینابینی داشته‌اند. طبق آزمون کای اسکور نیز تفاوت معناداری بین جنس و سن و تحصیلات با متغیر روابط دوستی قبل از ازدواج نیست.

* مشاوره پیش از ازدواج

از پاسخگویان پرسیده شده است «موافق مشاوره پیش از ازدواج هستید؟» ۸۰/۸ درصد جوانان موافق و در مقابل ۱۷/۱ درصد پاسخگویان مخالف مشاوره پیش از ازدواج بوده‌اند. طبق نتایج آماری آزمون کای اسکور، دخترها (۸۵/۲ درصد) بیش از پسرها (۷۹/۸ درصد) و افراد دارای تحصیلات دانشگاهی (۸۶/۴ درصد) نیز با اختلاف معناداری به لحاظ آماری بیش از افراد فاقد تحصیلات دانشگاهی (۷۷/۵ درصد) موافق مشاوره پیش از ازدواج بوده‌اند.

* تأثیر فرزند بر خوشبختی زوجین

در سوالی از پاسخگویان پرسیده شده است «آیا فکر می‌کنید داشتن فرزند باعث خوشبختی زوجین می‌شود؟» بیشتر پاسخگویان (۶۸/۳ درصد) اعتقاد دارند داشتن فرزند در زندگی مشترک باعث خوشبختی زوجین خواهد شد و ۳۰/۹ درصد رابطه‌ای بین داشتن فرزند و خوشبختی زوجین نمی‌بینند. طبق نتایج آزمون کای اسکور، نگرش به نقش فرزند در خوشبختی زوجین بین زنان و مردان و همچنین گروه‌های مختلف سنی تفاوت معناداری از لحاظ آماری نداشته است. بین دو گروه با تحصیلات متفاوت (دارای تحصیلات دانشگاهی و فاقد تحصیلات دانشگاهی) اختلاف معنادار، اما ضعیفی در نگرش به سهم فرزند در خوشبختی زوجین مشاهده می‌شود.

* تعداد فرزند مناسب برای خانواده

طبق یافته‌های تحقیق، حدود نیمی از پاسخگویان (۴۷/۱ درصد) دو فرزند را برای یک خانواده مناسب و مطلوب می‌دانند.

۲۸/۸ درصد پاسخگویان نیز معتقد به یک فرزند هستند و حدود ۳/۹ درصد پاسخگویان نیز داشتن فرزند را لزومی نمی‌بینند و می‌گویند بهتر است خانواده‌ها اصلاً فرزندی نداشته باشند.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به سولات مطرح شده می توان چنین نتیجه گیری کرد که اهمیت خانواده، فرزندآوری و ضرورت ازدواج برای جوان ایرانی یک مسئله انکارناپذیر است که متأسفانه تحت تأثیر مسائل اقتصادی و برخی مسائل اجتماعی ناشی از تغییرات فرهنگی متأثر از مدرنیته و رسانه ها، جوانان ایران فاقد توانمندی مالی (به خصوص برای مردان) و روانی (به ویژه برای زنان) شده اند. در اینجا نیز می توان به نقش پراهمیت و انکارناپذیر مشاوره ازدواج اشاره داشت که در صورت اهتمام جوانان به مشاوره و فراهم آوردن امکانات آن توسط مراجع ذیربط، شاهد افزایش بیش از ۵۰ درصدی آمار ازدواج در بین جوانان ایرانی خواهیم بود.

مطابق یافته بنی جمالی و صادقی (۱۳۹۸) روابط جوانان و خانواده در فرآیند مدیریت ازدواج بر پایه تعامل و به گون های منعطف و بازاندیشانه تنظیم می شود. در این مورد جوانان ضمن آنکه بر حق انتخاب خود و همزمان بهره بردن از امکانات خانواده تأکید می کنند، نقش خانواده در نظارت بر آشنایی و سازمان دادن به جریان ازدواج را نیز می پذیرند. این موضوع در این تحقیق نیز کاملاً دیده می شود و بیشتر جوانان به نقش خانواده اذعان دارند.

باور به ضرورت ازدواج در بین بیشتر جوانان ایرانی (۶۰/۱ درصد) نیز موضوعی است که در تحقیقات متعدد نیز به آن اشاره شده است. همچنین، فقط ۴/۳ درصد پاسخگویان گفته اند اصلاً ازدواج نخواهند کرد که این میزان بین پسرها ۵/۲ درصد و بین دخترها ۳/۵ درصد بوده است و بیش از ۶۸/۳ درصد گفته اند یک روز ازدواج خواهند کرد که با یافته تورنتون (۱۹۸۹) نیز همخوانی دارد که بیشتر جوانان آمریکایی به ازدواج در آینده فکر می کنند و معتقدند که یک ازدواج خوب از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است.

مهمترین دلیل عدم ازدواج جوانان، نیافتن همسر دلخواه با ۴۹/۱ درصد بیان شده است. با وجود این، برای مردان همچنان بالا بودن هزینه زندگی مشترک و نداشتن شغل از مهمترین دلایل عدم ازدواج است. به همین دلیل حتی جوانانی که اعتقاد به ازدواج نداشتند نیز گفته اند (۶۲/۸ درصد) اگر شرایط اقتصادی ازدواج فراهم شود، به ازدواج فکر خواهند کرد. این یافته نیز همسو با نتایج پژوهش ساسلر و شونن (۱۹۹۹) است که اشاره دارند زنانی که نگرش مثبتی به ازدواج دارند، سریعتر به دنبال آن و فرزندآوری می روند. همچنین همسو با تحقیقات بومپاس (۱۹۹۰)، هر چقدر افراد دنبال تحصیل یا ایجاد شغل برونند، ازدواج و فرزندآوری به طور فزاینده ای به تأخیر انداخته می شود.

در بین جوانان ایرانی طبق ریشه های فرهنگی و سنتی، همچنان مهمترین دلیل برای ازدواج از نظر جوانان، عشق (با ۴۲/۵ درصد) بیان شده است. به همین دلیل از نظر جوانان، مهمترین ملاک های انتخاب همسر تفاهم با ۳۵/۷ و اخلاق خوب و پسندیده با ۳۴/۴ درصد گفته شده است.

با وجود تغییرات اجتماعی در جامعه، همچنان، نیمی از جوانان (۵۵/۳ درصد) معرفی خانواده و فامیل را برای آشنایی ازدواج ترجیح می دهند - ۳۴ درصد دوستی قبل از ازدواج را مهم دانسته اند. همچنین بیش از ۴۳/۷ درصد جوانان، در مقابل ۴۶/۹ درصد که گفته اند صرفاً نظر خودشان در مورد انتخاب همسر حائز اهمیت است، اظهار داشته اند که برای آن ها نظر پدر و مادر بیش از هر کس در خصوص ازدواج شان اهمیت دارد.

براساس نتایج تحقیق، ۲۹/۸ درصد جوانان با داشتن روابط دوستی قبل از ازدواج کاملاً مخالف و مخالف بودند، در مقابل ۴۱ درصد با داشتن روابط دوستی قبل از ازدواج، موافق و ۲۸/۷ درصد نیز در این زمینه نظر بینابینی داشته‌اند.

مهمترین عامل مؤثر در ازدواج موفق از نظر جوانان (۵۱/۸ درصد) داشتن علایق مشترک است. طبق نتایج، دخترها (۵۹/۴ درصد) بیش از پسرها (۵۰/۸ درصد) داشتن علایق مشترک را عامل ازدواج موفق دانسته‌اند. بحث سن مطلوب نیز با واقعیات آماری انطباق دارد که در اینجا نیز اشاره شده است. از نظر جوانان، سن مطلوب ازدواج برای آقایان بین سن ۲۷ تا ۳۰ سال و برای خانم‌ها نیز بین سن ۲۳ تا ۲۶ می‌باشد. در این ارتباط حدود ۷۷/۱ درصد پاسخگویان معتقد بوده‌اند ازدواج در سن کم باعث برخی آسیب‌ها می‌شود. درباره نحوه مواجهه با تأخیر در سن ازدواج نیز حدود ۳۷/۲ درصد پاسخگویان خویشتن‌داری را بهترین راه دانسته‌اند؛ به طوری که دختران با اختلاف معناداری بیش از پسران معتقدند باید خویشتن‌داری کرد. حدود ۳۸/۴ درصد جوانان، موافق خواستگاری زن از مرد بوده‌اند که طبق آزمون کای اسکوتر میزان آن بین مردان و افراد دارای تحصیلات دانشگاهی به طور معناداری بیش از زنان و افراد فاقد تحصیلات دانشگاهی بوده است.

با توجه به اهمیت مشاوره، ۸۰/۸ درصد جوانان موافق و در مقابل ۱۷/۱ درصد پاسخگویان مخالف مشاوره پیش از ازدواج بوده‌اند. در این ارتباط نیز طبق نظریه اینگلهارت (۱۹۹۷) شاهد تغییر جهانی ارزش‌ها هستیم. بیشتر پاسخگویان (۶۸/۳ درصد) اعتقاد دارند داشتن فرزند در زندگی مشترک باعث خوشبختی زوجین خواهد شد و طبق یافته‌های تحقیق، حدود نیمی از پاسخگویان (۴۷/۱ درصد) دو فرزند را برای یک خانواده مناسب و مطلوب می‌دانند که مطابق با یافته‌های رزاقی نصر آبادی (۱۳۹۸) و باربر (۲۰۰۱) است.

منابع

- دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان. (۱۳۹۹). آمار ازدواج و طلاق در ۸ ماهه ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹. دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان، وزارت ورزش و جوانان.
- رازقی نصرآباد. (۱۳۹۸). نگرش و تقسیم کار جنسیتی و فاصله تولد اول و دوم در شهر تهران (۱۳۹۸-۱۳۹۷). تهران: موسسه مطالعات و مدیریت جامع و تخصصی جمعیت کشور
- ساروخانی، باقر. (۱۳۷۵). مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده. تهران: سروش
- صادقی فسایی، سهیلا و بنی جمالی، سید محسن. (۱۳۹۸). «جوانان، خانواده و مدیریت ازدواج». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۸(۴۴)، صص ۱۶۷-۱۹۲.
- صباغچی، مرجان؛ عسکری ندوشن، عباس و ترابی، فاطمه. (۱۳۹۶). «عوامل تعیین‌کننده نگرش به ازدواج و تشکیل خانواده در شهر یزد». دوفصلنامه مطالعات جمعیتی، شماره ۳، صص ۱۳۱-۱۶۲.
- عباسی شوازی، محمدجلال و عسکری ندوشن، عباس. (۱۳۸۷). آرمان‌گرایی در توسعه و نگرش‌های مرتبط با خانواده در ایران (مطالعه موردی: شهر یزد). نامه علوم اجتماعی. شماره ۳۴، صص ۴۹-۷۲.
- محمدپور، احمد؛ صادقی، رسول؛ رضایی، مهدی و پرتوی، لطیف. (۱۳۸۸). «سنت، نوسازی و خانواده: مطالعه تداوم و تغییرات خانواده در اجتماع‌های ایلی با استفاده از رهیافت روش تحقیق ترکیبی». فصلنامه زن در توسعه و سیاست. شماره ۲۷، صص ۷۱-۹۳.
- محمودیان، حسین (۱۳۸۳). «سن ازدواج در حال افزایش: بررسی عوامل پشتیبان». نامه علوم اجتماعی. شماره ۲۴، صص ۶۹-۸۵.
- Bumpass, Larry L. (1990). "What's happening to the Family? Interactions between Demographic and Institutional Change." *Demography*, 27(4):483-98.
- Coltrane, Scott. (2001). "Marketing the Marriage 'Solution': Misplaced Simplicity in the Politics of Fatherhood: 2001 Presidential Address to the Pacific Sociological Association." *Sociological Perspectives*, 44(4):387-418.
- Dorbritz, Jürgen. (2008). "Germany: Family Diversity with Low Actual and Desired Fertility". *Demographic Research*, 19(17):557-98.
- Giddens, Anthony. (1992). *Transformation of Intimacy*. Stanford, CA: Stanford University Press
- Gubernskaya, Zoya (2010). "Changing Attitudes toward Marriage and Children in Six Countries". *Sociological Perspectives*, 53(2):179-200.
- Inglehart, Ronald. (1997). *Modernization and Post modernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies*. Princeton, NJ: Princeton University Press
- Lesthaghe, R. and Neels, K. (2002). "From the First to the Second Demographic Transition: An Interpretation of the Spatial Continuity of Demographic Innovation in France, Belgium and Switzerland". *Journal of Population*, 18, Pp. 325-360.
- Makiko, M. (2014). "Work-family Conflict and Attitudes toward Marriage". *Journal of Family Issues*, 35(6), 731-754.

- McDonald, P. (2006). **“Low Fertility and the State: The Efficacy of Policy”**. Population and Development Review, 32(3): 485-510.
- Sassler, Sharon and Robert, Schoen. (1999). **“The Effect of Attitudes and Economic Activity on Marriage.”** Journal of Marriage and the Family, 61(1):147–59.
- Sjöberg, Ola. (2004). **“The Role of Family Policy Institutions in Explaining Gender-Role Attitudes: A Comparative Multilevel Analysis of Thirteen Industrialized Countries”**. Journal of European Social Policy, 14(2):107–23.
- Thornton, Arland and Young-DeMarco, Linda. (2001). **“Four Decades of Trends in Attitudes toward Family Issues in the United States: The 1960s through the 1990s”**. Journal of Marriage and the Family, 63(4):1009–37.
- Thornton, Arland. (1989). **“Changing Attitudes toward Family Issues in the United States”**. Journal of Marriage and the Family, 51(4):873–93.